

KOMMUNLEDNINGSKONTORET
Marie Björkman

Policy för socialnämndens valfrihetsystem

Inledning

Socialnämnden verkar tillsammans med privata utförare på det som kan beskrivas som en lokal marknad för offentligt finansierade välfärdstjänster. Denna marknad styrs av lagstiftning men också av krav och villkor som socialnämnden i egenskap av organisatör och beställare svarar för att formulera.

De krav och villkor som formuleras ska vara tydliga och transparenta, dels för att det ska vara attraktivt för utförare att etablera sig, dels för att socialnämnden i egenskap av beställare ska kunna följa upp de insatser som utförs.

Denna policy uttrycker socialnämndens grundläggande viljeinriktning för valfrihetssystem och övriga upphandlingar inom socialnämndens ansvarsområde¹. Policyn bildar, tillsammans med riktlinjer och rutiner, det ramverk som omger nämndens valfrihetsprocess och utgör en del i socialnämndens ledningssystem för kvalitet.

Socialnämndens policy baseras på de inriktningsmål som kommunfullmäktige fastställt:

- Det är tryggt och attraktivt att leva och verka i Täby.
- Täby är en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar kommun.
- Verksamheter finansierade av Täby kommun håller hög kvalitet oavsett regiform.

Policyn gäller tills vidare.

¹ Äldreomsorg, omsorg om personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg.

Förutsättningar för valfrihetssystem

Ett valfrihetssystem omfattar en tjänstekategori (insats), exempelvis särskilt boende. Genom att inrätta ett valfrihetssystem blir det möjligt för brukare att välja utförare av den aktuella insatsen. Utförare i valfrihetssystemet kan vara godkända enligt lag (2008:962) LOV, upphandlade enligt lag (1991:900) om offentlig upphandling LOU eller i kommunens egen regi.

I egenskap av beställare fastställer socialnämnden

- krav för att bli godkänd som utförare
- krav på tjänstens utförare
- ersättningsnivåer
- åtgärder vid kvalitetsbrister i uppdragets utförande

Dessa krav och villkor ska så långt det är möjligt omfatta samtliga utförare, även kommunens egen regi.

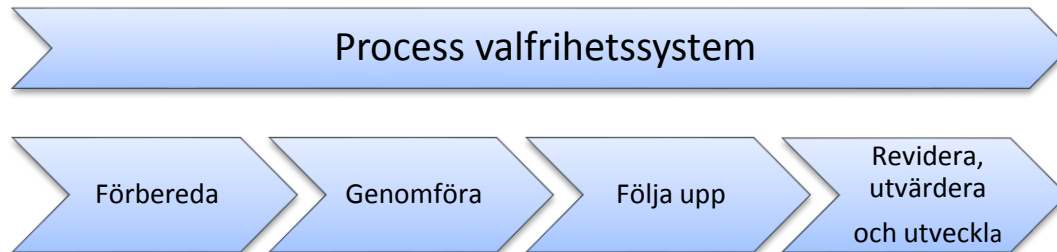
Socialnämndens viljeinriktning

Socialnämnden ska i egenskap huvudman för socialtjänstens valfrihetssystem svara för att vårda och utveckla dessa system så att enskilda kan erbjudas välfärdstjänster av god kvalitet med möjlighet att välja vem som ska utföra tjänsten.

Socialnämndens valfrihetssystem ska kännetecknas av

- **Långsiktighet:** Tydliga villkor för etablering och uppdrag. Förändringar av villkor med god framförhållning
- **Öppenhet:** Regelbunden dialog och uppföljning mellan beställare och utförare.
- **Affärsmässighet:** Goda affärsrelationer mellan två avtalsparter.
- **Mångfald:** Krav och villkor ska stimulera variationer inom ramen för uppdragen.
- **Utveckling och lärande:** Uppföljning som underlag till utveckling och lärande samt nya och högre krav på tjänsterna.
- **Seriositet:** Regelbunden uppföljning och kontroll, sanktion vid avvikelse från uppdrag.

Grundläggande principer i socialnämndens valfrihetssystem

Att inrätta och förvalta ett valfrihetssystem kan beskrivas i en process med fyra delprocesser. Dessa, som illustreras i bilden ovan, kan löpa parallellt eller gå in i varandra. Varje delprocess består i sin tur av ett antal aktiviteter.

Ett valfrihetssystem omfattar en tjänstekategori (till exempel hemtjänst) och måste utformas utifrån de specifika förutsättningar som gäller för just den tjänsten. För att skapa enhetlighet (socialnämnden som en beställare) ska dock ett antal grundläggande principer gälla.

Beslutsnivåer

För att ett valfrihetssystem ska fungera förutsätts en rad beslut, vissa i samband med inrättandet av ett valfrihetssystem och andra mer löpande.

Beslut på strategisk nivå

På strategisk nivå fattas beslut av mer principiell karaktär, exempelvis om att inrätta och utveckla ett valfrihetssystem, policy, riktlinjer eller kvalitets- och ersättningsnivåer.

Kommunfullmäktige beslutar om

- Att inrätta och utveckla ett valfrihetssystem

Socialnämnden beslutar om

- Policy och riktlinjer
- Att inleda utredning om att införa ett valfrihetssystem
- Områden som är av principiell beskaffenhet (förfrågningsunderlag, avtalsvillkor, ersättningsnivåer, ersättningsmodeller, kvalitetsnivåer o s v)

Beslut på taktisk nivå

På taktisk nivå beslutas om innehåll i handlingsplaner och uppföljningsplaner. På denna nivå fattas även beslut om att teckna och säga upp avtal med utförare. Beslut på denna nivå fattas av socialchef eller avdelningschef.

Beslut på operativ nivå

På operativ nivå omsätts den taktiska nivån i exempelvis beslut om rutiner och arbetsmetoder. Beslut på denna nivå fattas av ansvarig chef.

Delegationsordning

Beslutsordningen fastställs i socialnämndens delegationsordning.

Utformning av avtalsvillkor

Hur krav och villkor utformas kan vara avgörande för utförarens förutsättningar att etablera sig. Tydliga och transparenta villkor är också viktigt under uppdragets genomförande samt när avtal och uppdrag ska följas upp.

Krav och villkor som utformas i förfrågningsunderlag, avtal och uppdragsbeskrivningar ska präglas av

- Enkelhet (tydliga och självständiga)
- Ändamålsenlighet (relevanta, tillräckligt ambitiösa)
- Förpliktelse (uppföljningsbara, realistiska)
- Stimulans (så långt det är möjligt inriktade på resultat)

Utformning av ersättning

Tillsammans med krav och villkor kan utformningen av den ekonomiska ersättningen ha betydelse för utförarna.

En ersättningsmodell² kan beskrivas som ett redskap för att påverka och styra inriktningen inom en tjänstekategori. Olika modeller skapar olika drivkrafter, därför bör ett beslut om ersättningsmodell föregås av en analys av ersättningsformens styreffekter, för- och nackdelar samt omvärldsbevakning och inom kommunal jämförelse.

Inom socialnämndens valfrihetssystem ska rörlig ersättning tillämpas, d v s ersättning baserad på biståndsbeslut i kombination med i första hand utförd volym, exempelvis per individ och beställda dygn eller per individ och utförd tid

²² Kammarkollegiets vägledning ”Ersättningsformer vid upphandling av vård och omsorg”.

eller insats. Utförarens ersättning ska baseras på utförd, inrapporterad och av kommunen godkänd volym.

Inom tjänstekategorin särskilt boende för äldre tillämpas en modell med kvalitetsbonus³, som innebär att utförare som anslutit sig till bonusmodellen och når upp till fastställda indikatorvärden kan erhålla en årlig bonus.

Uppföljning av utförare

Inom ramen för socialnämndens avtalsförvaltning ska samtliga avtal följas upp regelbundet i linje med vad som uttrycks i kommunfullmäktiges program⁴ för uppföljning samt socialnämndens uppföljningsplan. Resultatet av genomförd uppföljning ska återkopplas till utförare, beställare samt redovisas på kommunens hemsida.

Socialnämndens avtalsuppföljning ska:

- Säkerställa att uppdrag utförs i enlighet med förfrågningsunderlag, godkännanden, avtalsvillkor och anbud (motsvarande uppdragsbeskrivning för kommunens egen regi) så att enskilda tillförsäkras insatser av hög kvalitet.
- Bidra till att uppnå en god relation mellan beställare och utförare.
- Bidra till utveckling och lärande hos beställare och utförare.

Utvärdering, utveckling och avveckling av valfrihetssystemet

Förutsättningar för ett fungerande valfrihetssystem kan variera över tid. Därför ska ett valfrihetssystem följas upp regelbundet. Såväl enskilda individer som erhåller stöd, vård och omsorg som utförare kan delta i en sådan uppföljning. Genomförd uppföljning ska återrapporteras till nämnden.

Uppföljningen leder inte sällan till att utvecklingsområden identifieras. Om uppföljningen visar att det finns brister eller nya möjligheter i valfrihetssystemet, ska en mer ingående utvärdering göras. Visar denna att valfrihetssystemet inte fungerar, till exempel genom att utförare inte ansluter sig, att det endast finns en valbar utförare eller att enskild inte väljer de utförare som finns i systemet, ska förslag tas fram kring hur valfrihetssystemet kan förändras och utvecklas.

Bilaga:

Styrdokument och lagstiftning

³ Modell för kvalitetsbonus i särskilt boende, dnr SON 2015/41-04

⁴ Kommunfullmäktiges program för uppföljning av privata utförare period 2015-2018, beslut 2014-11-21, § 140.

Bilaga till socialnämndens policy för valfrihetssystem

Lokala styrdokument

- Kommunfullmäktiges principbeslut om tillämpning av LOV (dnr 128/2008-4, § 178)
- Kommunfullmäktiges inriktningsmål (VP 2017)
- Kommunstyrelsens upphandlingspolicy (antagen av KS 2010-04-12)
- Kommunfullmäktiges program för uppföljning av utförare (beslut 2014-12-20, § 140)
- Socialnämndens uppföljningsplan (dnr SON 2016/329-78)

Lagstiftning

- 3 kap. 16 § kommunallagen (1991:900), KL, som anger att det förutsätts ett beslut i kommunfullmäktige för att vården av en kommunal angelägenhet ska kunna lämnas över till någon annan.
- 3 kap. 19 § KL som innebär att kommunfullmäktige ska tillförsäkras en möjlighet att följa upp den angelägenhet som lämnats över med stöd av 3 kap. 16 § KL
- 2 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, som ger socialnämnden rätt att sluta avtal med någon om att utföra nämndens uppgifter.
- Lag (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU, som reglerar offentlig upphandling baserat på bl a EU-direktiv. I LOU regleras exempelvis inom vilka tjänstekategorier LOV får tillämpas.
- Lag (2008:962) om valfrihetssystem, LOV, som reglerar principerna för ett valfrihetssystem.

Förfrågningsunderlag och villkor ska även baseras på de speciallagstiftningar som gäller inom socialtjänstens område. Exempelvis

- Socialtjänstlagen (2001:453), SoL
- Lag (1994:378) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS
- Hälso- och sjukvårdslag (2017:30), HSL
- Offentlighet- och sekretesslag (2009:400), OSL
- Patientsäkerhetslag (2010:659)